

LIVELL TAĊ-ĊERTIFIKAT TAL-EDUKAZZJONI SEKONDARJA

SESSJONI SETTEMBRU 2014

SUGĠETT:	Il-Malti
KARTA NUMRU:	I
DATA:	3 ta' Settembru 2014
HIN:	mid-9:00 a.m. sal-10:45 a.m.

WIEĠEB IT-TAQSIMIET KOLLHA TAL-KARTA.
IKTEB B'MALTI TAJJEB U IDJOMATIKU.

L-EWWEL TAQSIMA

Il-Komponent

(25 marka)

Ikteb **madwar 350 kelma** fuq **wiehed** minn dawn is-sugġetti:

1. Qatt ma naf li rrabjajt daqs dakinhar!
2. Iddeskrivi kif timmagina li se tkun Malta mitt sena oħra.
3. Hemm min jghid illi l-età biex tikseb il-liċenzja tas-sewqan ghandha titla' ghal wiehed u ghoxrin sena. Iddiskuti.
4. Ikteb artiklu fir-rivista tal-kunsill lokali dwar iż-żjarat kulturali li torganizza l-iskola sekondarja tiegħek.

IT-TIENI TAQSIMA**(22 marka)****Fehim it-Test**

Aqra s-silta li ġejja u wieġeb il-mistoqsijiet ta' wara.

Vjaġġi spazjali

Fl-20 ta' Lulju 1969 il-bniedem niżel għall-ewwel darba fuq il-qamar. Il-missjoni kienu mexxewha l-Amerikani. Neil Armstrong, il-kmandant tal-vettura spazjali, kien l-ewwel wiehed li medd riglu fuq din l-art ġdida. Kien qal: "Dan huwa pass żgħir għall-bniedem, u pass ta' ġgant għall-umanità". Armstrong, liebes ilbies apposta, dam fuq il-qamar sagħtejn u nofs. Siehbu Edwin Aldrin dam ffit inqas. Jistennihom fil-vettura kien hemm Michael Collins.

Tabilhaqq, din ma kinitx l-ewwel darba li xi hlejqa mid-dinja telgħet fl-ispazju. Qabel ma l-bniedem qatagħha li jibda jmur hu, għamel l-esperimenti bl-annimali. Kemm l-Amerikani kif ukoll ir-Russi, li kienu qed jikkompetu bejniethom min se jitla' l-ewwel, użaw l-aktar ix-xadini u l-klieb halli jaraw jekk hlejqa hajja għandhiex hila tgħix fl-ispazju u terġa' lura fid-dinja qawwija u sħiħa. B'xorti hazina, uħud mill-annimali tilfu hajjithom waqt dawn il-vjaġġi. Yorick, l-ewwel xadina li l-Amerikani tellgħu fl-ispazju, mietet sagħtejn wara li reġgħet lura fid-dinja.

Il-vjaġġi spazjali, qabel ma bdew isehħu tassew, kienu ilhom li sabu ruħhom fil-kotba tal-letteratura. Aktarx li l-iktar ktieb popolari fuq vjaġġ miġnun mid-dinja għall-qamar hareġ fl-1865. Fl-avventura ta' Ġulju Verne naraw grupp ta' passigġieri li jidhlu go missila apposta u din tigi sparata fl-ispazju b'kanun daqsieq. Jekk wiehed iqabbel l-idea tal-missila ta' Verne ma' kif saru l-vjaġġi spazjali mitt sena wara, jara xebh kbir. Hi kif inhi, illum issib hemel ta' kotba x'taqra fuq il-vjaġġi spazjali, uħud minnhom veri u oħrajn fittizji.

Anki d-diretturi tal-films xammru kniemhom u ffukaw fuq il-vjaġġi spazjali u, m'għandniex xi ngħidu, fuq il-laqgħat strambi bejn il-bnedmin u l-aljeni. Rajna kull tip ta' aljeni, uħud minnhom paċifiċi u oħrajn holl xagħrek u ġib iż-żejt! Aktarx l-aktar films li jolqtuna huma tal-battalji qalb il-kwiekeb u tal-attakki bla ħniena fuq id-dinja.

Kultant, il-futur ikun jixbah wisq il-fantaxjenza. Titwila fuq l-internet biex insiru nafu xi rridu nistennew hi biżżejjed biex tfakkarna fil-fantasji ta' Verne. It-teknoloġija tjebet wisq u kull ġurnata li tgħaddi dejjem b'xi haġa ġdida. L-Amerikani qed jippjanaw li sal-2020 jerġgħu jtellgħu n-nies fuq il-qamar biex din id-darba jhejju ruħhom għall-ewwel żjarat tal-bniedem fuq Mars u, jekk jista' jkun, aktar 'il bogħod ukoll. Min-naħa tagħhom, l-Ewropej u l-Asjatiċi għaddejjin bla nifs fl-istudji tagħhom tal-ispazju bis-saħħa tat-teleskopji u s-satelliti.

U sadattant in-negozjanti, dawk li tassew qed iharsu 'l bogħod, għaddejjin jirreklamaw programmi turistiċi għal dawk li, flok sal-Italja jew l-Ingilterra, jixtiequ jmorru jqattgħu erbat ijiem fuq il-qamar jew fuq Mars għall-kwiet.

A. Wieġeb il-mistoqsijiet fuq dak li għadek kemm qrajt.

1. Aghżel it-tajba minn dawn:
 - a. Armstrong u Aldrin niżlu fuq il-qamar flimkien u fl-istess hin.
 - b. Armstrong u Aldrin qagħdu fuq il-qamar il-hin kollu flimkien.
 - ċ. Armstrong dam fuq il-qamar kemm kemm iktar minn Aldrin.
 - d. Armstrong niżel fuq il-qamar wara Aldrin.
2. Tahseb li l-kittieb iddispjacieh li xi annimali li telgħu fl-ispazju mietu? Kif taf?
3. Għaliex il-kittieb kiteb li hemm xebh kbir bejn l-idea tal-missila ta' Verne mal-vetturi spazjali ta' mitt sena wara?
4. Tahseb li l-kittieb huwa ċert fuq x'films tal-ispazju jhobbu jaraw l-aktar in-nies? Għaliex?
5. Fil-fehma tiegħek, x'inhija r-raguni vera li n-negozjanti qed jippjanaw biex jibdedw itellgħu t-turisti fl-ispazju?
6. Mis-silta li qrajt, tahseb li l-bniedem għad jitla' fuq Mars u jivvjaġġa iktar 'il bogħod ukoll? Għaliex?

(2 marki kull waħda = 12-il marka)

B. Għarfien il-lingwa

1. Fisser l-espressjonijiet b'linja taħthom skont il-kuntest.
 - a. Rajna kull tip ta' aljeni, uħud minnhom paċifiċi u oħrajn holl xagħrek u ġib iż-zejt! (mir-4 paragrafu)
 - b. Min-naħa tagħhom, l-Ewropej u l-Asjatiċi għaddejjin bla nifs fl-istudji tagħhom tal-ispazju bis-saħħa tat-teleskopji u s-satelliti. (mill-5 paragrafu)
- (2 marki kull waħda = 4 marki)
2. Aghţi kelma oħra għall-kliem li għandu linja tahtu skont it-tifsira tiegħu fis-silta.
 - a. Tabilhaqq, din ma kinitx l-ewwel darba li xi hlejq mid-dinja telgħet fl-ispazju. (mit-2 paragrafu)
 - b. Qabel ma l-bniedem qatagħha li jibda jmur hu, għamel l-esperimenti bl-annimali. (mit-2 paragrafu)
 - ċ. Hi kif inhi, illum issib hemel ta' kotba x'taqra fuq il-vjaġġi spazjali, uħud minnhom veri u oħrajn fittizji. (mit-3 paragrafu)
 - d. Titwila fuq l-internet biex insiru nafu xi rridu nistennew hi bizzejjed biex tfakkarna fil-fantasiji ta' Verne. (mill-5 paragrafu)
- (marka kull waħda = 4 marki)
3. Liema hi l-espressjoni fit-2 paragrafu li turik li xi annimali mietu fl-ewwel vjaġġi spazjali?
- (2 marki)

IT-TIELET TAQSIMA

(14-il marka)

II-Grammatika

Aqra din is-silta u wieġeb il-mistoqsijiet.

Il-karnival ta' Ivrea, l-Italja, hu l-aktar qadim fl-Ewropa. La l-karnival ta' Venezja, li reġgħu tawh il-ħajja tletin sena ilu, u lanqas il-karnival ta' Vjareggo, biex niftiehm u dak tal-karrijiet tal-kartapesta mibnija biex jirredikolaw lill-politiċi, ma jistgħu jiftaħru li huma tassew qodma. L-iskop originali tal-karnival miet għax illum in-nies m'għadhomx iħarsu lejn ir-Randan bħal dari.

1. Mis-silta sib u ikteb nom proprju.
2. Nissel nom iehor minn karnival.
3. Agħti kelma (forma) oħra tas-superlattiv flok l-aktar qadim.
4. Reġgħu tawh il-ħajja: għal xiex qed jirreferi s-suffiss -h fil-verb tawh?
5. Agħti l-għadd imtenti ta' sena.
6. Ohroġ l-għerq minn niftiehm.
7. Ohroġ iz-zokk minn karrijiet.
8. Nissel in-nom tal-aġent (jiġifieri n-nom tal-haddiem) minn mibnija.
9. Agħti s-singular ta' politiċi.
10. Nissel nom minn jistgħu.
11. Mis-silta sib u ikteb partiċipju passiv.
12. Agħti l-hames forma ta' miet.
13. Mis-silta sib u ikteb plural miksur.
14. Agħti sinonimu ta' skop.

(marka kull waħda = 14-il marka)

IR-RABA' TAQSIMA

(12-il marka)

Ir-Rapport

Ikteb **madwar 80 kelma** fuq **wiehed** mis-sugġetti li ġejjin. Agħti titlu lir-rapport. Tinsiex issemmi l-fatti u d-dettalji. Jekk ser tuża xi ismijiet, ara li jkun fittizji.

- a. Immaġinak ġurnalista. Għamlet maltempata qawwija u wiehed mill-irħula ntlaqat mill-għargħar. Ikteb rapport għall-aħbarijiet tar-radju.

jew

- b. Immaġinak pulizija. Waqt li kont qed tagħmel ir-ronda xi nies ġibdulek l-attenzjoni li raw huta kbira viċin ix-xatt. Ikteb rapport lill-ispettur tal-għassa.

IL-HAMES TAQSIMA

(12-il marka)

L-Ittra

Ikteb **madwar 80 kelma** fuq **wiehed** minn dawn is-sugġetti. Uża l-ismijiet u l-indirizzi mogħtija.

- a. Qed taħsibha biex tapplika għal kors tal-Arti li se jdum xahar u li se jsir Franza. Int tixtieq titlob parir lill-ġhalliem tiegħek, is-Sur Albert Abdilla. Ikteb l-ittra li se tibgħatlu.

Ismek: Mark / Marika Galea

L-indirizz tiegħek: 32, Triq is-Salib, il-Furjana, FRN 1328.

L-indirizz tal-iskola: Skola Santa Marija, Triq il-Qronfol, Ħal Qormi, QRM 1026.

jew

- b. Ikteb ittra elettronika lil Lina Pace, preżentatriċi tal-programm televiżiv *Hbiebna l-Animali*, li talbet lit-tespettaturi jiktbulha kif l-aħjar nieħdu ħsieb l-animali fid-dar. Tinsiex tuża l-format tal-ittra elettronika (skont il-kaxxa hawn taħt).

Ismek: Mark / Marika Galea

L-indirizz elettroniku tiegħek: galea@maltin.mt

L-indirizz elettroniku tal-preżentatriċi: lina@animali.mt

Lil:

Mingħand:

Data:

Sugġett:

.....
.....
.....

IL-BORD TAL-MATRIKOLA U TAĊ-ĊERTIFIKAT TAL-EDUKAZZJONI SEKONDARJA
L-UNIVERSITÀ TA' MALTA, L-IMSIDA

LIVELL TAĊ-ĊERTIFIKAT TAL-EDUKAZZJONI SEKONDARJA

SESSJONI SETTEMBRU 2014

SUĠĠETT:	II-Malti
KARTA NUMRU:	II B
DATA:	3 ta' Settembru 2014
ĦIN:	mill-4:00 p.m. sas-6:00 p.m.

WIEĠEB IT-TAQSIMIET KOLLHA TAL-KARTA.
IKTEB B'MALTI TAJJEB U IDJOMATIKU.

L-EWWEL TAQSIMA

Ir-Referenza għall-Kuntest: Il-Poeżija

(20 marka)

Agħzel silta **WAHDA** (A jew B).

A. Aqra sewwa din is-silta mill-poeżija *Žagħżuġh ta' Dejjem* ta' Dun Karm u wieġeb il-mistoqsijiet fuqha.

Importanti: wieġeb b'rabta mas-silta, mhux fuq il-poeżija shiħa. Ir-raba' u l-ħames twegħiba iktibhom shah fuq l-iskript.

Izda meta ta' saħħtek
jogħgħbok il-kotra b'xi taqliba tfisser,
u nara 'l sidrek jikber,
u l-ħalel bojod fuq il-blat titkisser,

5 jaqbadni l-biza', u nibki
narak taqbad l-iġfien u tilgħab bihom,
bla xejn ma taħseb, kiefer!
fid-dmugħ tal-imsejknin li hemm ġo fihom.

10 Imma toghgħobni, nhobbok,
ja Baħar, meta tfajjel mingħajr dnewwa,
tinxtehet fuq ir-ramel
ta' xtajta u kollok ċajt u kollok hlewwa

15 tilgħab b'werqa tal-alka,
jew b'sebgħek tinbex xi bebbux fil-bejta,
u thaxwex dik il-għanja
li tgħallimtha fil-bidu u qatt ma nsejtha.

Wieġeb:

1. X'atmosfera hemm fl-ewwel **zewġ** strofi ta' din is-silta? (4 marki)
2. Agħti **zewġ** raġunijiet li wassluk biex tagħraf l-atmosfera msemmija hawn fuq (f'mistoqsija numru 1). (6 marki)
3. Inti kif qed thossu lill-poeta f'din is-silta? Għaliex? (4 marki)
4. Fl-aħħar strofa ta' din is-silta, il-poeta qed jistqarr li:
 - a. il-hoss taċ-ċafċifa jerga' jinstema' minn żmien għal żmien.
 - b. il-hoss taċ-ċafċifa jagħti fastidju lil kulhadd.
 - ċ. il-baħar jixbah il-foresti.
 - d. il-baħar għandu memorja inkredibbli. (3 marki)

5. Il-verb *tilgħab* jidher fil-vers 6 u fil-vers 13. Il-poeta:

- a. jużah biex juri l-ħlewwa tal-baħar.
- b. jużah b'tifsira idjomatika fiż-żewġ versi.
- ċ. jużah kull darba biex juri l-armonija tal-ħolqien.
- d. jagħtih żewġ tifsiriet differenti.

(3 marki)

JEW

B. Aqra sewwa l-poeżija *Lill-Qamar Kwinta* ta' Rena Balzan u wieġeb il-mistoqsijiet fuqha.

Importanti: Ir-raba' u l-hames twegiba iktibhom shaħ fuq l-iskript.

Naf li int fqajjar mingħajr ħjiel ta' ħajja
w li d-dawl li tarmi lewn il-fidda msawwar
lilek misluf minn ħliqa aktar setghana;
l-ebda illużjoni ma baqagħli dwarek
5 għax issa nafek sewwa w m'għadnix narak
tilma u tħuf fid-dawl tal-fantasija;
'mma kif fil-gholi nilmhek qamar kwinta
issebbaħ is-smewwiet f'lejla sajjija,
ninsa dak kollu li kont għedtlek qabel
10 u terġa' qalbi tfur bil-poeżija.

Wieġeb:

1. X'atmosfera hemm f'din il-poeżija? (4 marki)

2. Agħti raġuni li wasslitek biex tagħraf l-atmosfera msemmija hawn fuq (f'mistoqsija numru 1). (6 marki)

3. Inti kif qed tħossha lill-poetessa f'din is-silta? Għaliex? (4 marki)

4. F'din il-poeżija, il-poetessa:

- a. lill-qamar tagħtih il-kwalitajiet ta' bniedem li qed jismagħha u jkellimha.
- b. qed tisma' l-qamar jgħannilha.
- ċ. qed titkellem mal-qamar.
- d. lill-qamar tagħtih kwalitajiet annimaleski.

(3 marki)

5. In-nom *dawl* jidher fil-vers 2 u fil-vers 6. Il-poetessa:

- a. tagħtih żewġ tifsiriet differenti.
- b. tużah b'tifsira idjomatika fiż-żewġ versi.
- ċ. tużah bl-istess tifsira fiż-żewġ versi.
- d. tużah biex turi kull darba s-sbuħija tal-ħolqien.

(3 marki)

IT-TIENI TAQSIMA

Ir-Referenza għall-Kuntest: Il-Proza

(20 marka)

Aghzel silta **WAHDA** (A jew B).

A. Aqra sewwa din is-silta min-novella *Bank* ta' Frans Sammut u wiegeb il-mistoqsijiet fuqha.

Importanti: wiegeb b'rabta mas-silta, mhux fuq in-novella sħiħa. Ir-raba' u l-ħames twegiba iktibhom sħaħ fuq l-iskript.

5 L-iskola kienet teħtieg bankijiet godda daqs il-ħobz. Li kellna kienu qdiemu, u dehrithom kienet waħda ta' dwejjajq: mibruxin, migrufin, imħazzin kif kienu. Nies li kienu qagħdu fuqhom kibru, izzewgu u bagħtu 'l uliedhom jintasbu fuqhom minflokhom, u dawn għamlu bħalhom, u safrattant il-bankijiet qodma daqs l-għoljiet ta' madwar ir-raħal ċkejken baqgħu hekk, jistħu minn min jarahom, jistennew minn waqt għal iehor li xi ħadd ihenn għalihom u jahraqhom.

Kienu tgħallmu l-materji kollha tal-iskola u saru esperti fihom. Li kellhom fomm kienu jliissnu sensiliet twal ta' tagħlimiet fuq l-ilsna mgħallmin fl-iskejjel u l-aritmetika tal-għadd u t-tnaqqis daqs l-aqwa għalliem. Izda x'aktarx li kienu midħla l-aktar tal-varjeta kbira tal-warrani tat-tfal li qagħdu fuqhom u saħħnuhom fix-xhur tax-xitwa u hallewhom għal riħhom fix-xhur sajfin.

Wiegeb:

1. Din is-silta tiftaħ bl-idjoma "*kienet teħtieg bankijiet godda daqs il-ħobz*". Din hija idjoma mibnija fuq similitudni jew fuq metafora? (3 marki)
2. X'effett jinħoloq bil-figura tat-taħdit imsemmija hawn fuq (f' mistoqsija numru 1)? (5 marki)
3. X'atmosfera jrid joħloq l-awtur fl-ewwel paragrafu ta' din is-silta? Ikkwota sentenza, jew parti minnha, biex turi dan. (6 marki)
4. F'din is-silta, l-iktar figuri importanti huma:
 - a. it-tfal tal-iskola, għax l-awtur il-ħin kollu jsemmihom.
 - b. il-bankijiet tal-iskola, għax l-awtur qed jikteb dwarhom.
 - ċ. l-għalliema, għax għalkemm ma jissemmewx, mingħajrhom ma jistax isir tagħlim.
 - d. il-ġenituri li jibagħtu lil uliedhom f'din l-iskola. (3 marki)
5. Fis-sentenza "*Kienu tgħallmu l-materji kollha tal-iskola u saru esperti fihom*" (linja 6) l-awtur qed jagħmel personifikazzjoni:
 - a. tal-bankijiet.
 - b. tal-esperti.
 - ċ. tal-materji.
 - d. tal-iskola. (3 marki)

JEW

B. Aqra sewwa din is-silta min-novella Xtara l-Hut fil-Baħar ta' Laurence Mizzi u wieġeb il-mistoqsijiet fuqha.

Importanti: wieġeb b'rabta mas-silta, mhux fuq in-novella sħiħa. Ir-raba' u l-ħames twegħiba iktibhom sħaħ fuq l-iskript.

Is-Sur Tonin kien jafu r-raħal kollu. Fiz-żmien kien jinnegozja fil-bini u f'xi biċċa art ukoll. Illum irtirat medhi fiċ-ċekċik u l-kapriċċi qisu tifel imfissid u bħal tifel imhejjem kien jitwebbel malajr u jixba' minn kollox. Povra Ċikka! X'ma kellhiex tara f'dawk l-erbgħin sena żwieġ! Meta kien qata' jiesu li jkollu t-tfal, twebbel bix-xadini. Ma kienx jagħti pass li ma kontx tarah b'zewġ xadini l-kruha tagħhom. Bwietu mimlija karawett, kont tilmħu mdawwar bit-tfal. Dawn l-għaxxa tagħhom iħarsu lejħ, jiggieldu biex jixħtilhom il-karawett u b'żaqq daqsieħ jistħajlu xi San Ġwann Bosco.

Ma għaddiex żmien wisq meta flok xadini kellu pappagall f'gagħga kollha lwien. Tgħidx min ma kienx jingabar wara biebu. Saħansitra l-kappillan kien waħħalha f'rasu li jgħallmu xi talb bil-Malti u kien irnexxielu.

Wieġeb:

1. Din is-silta fiha l-espressjoni *“b'żaqq daqsieħ jistħajlu xi San Ġwann Bosco”* (linja 6). Din hija espressjoni mibnija fuq similitudni jew fuq metafora? (3 marki)
2. X'effett jinħoloq bil-figura tat-taħdit imsemmija hawn fuq (f'mistoqsija numru 1)? (5 marki)
3. X'atmosfera jrid joħloq l-awtur fit-tieni paragrafu ta' din is-silta? Ikkwota sentenza, jew parti minnha, biex turi dan. (6 marki)
4. F'din is-silta, l-iktar karattru importanti huwa:
 - a. is-Sur Tonin, minħabba li fis-silta kollox idur madwaru.
 - b. San Ġwann Bosco, il-qaddis ippreferut tas-Sur Tonin.
 - ċ. Ċikka, minħabba li ma kinitx iżżommlu lil zewgħa.
 - d. il-kappillan, minħabba li rnexxielu jgħallem xi talb lill-pappagall. (3 marki)
5. Fis-sentenza *“Illum irtirat medhi fiċ-ċekċik u l-kapriċċi qisu tifel imfissid u bħal tifel imhejjem kien jitwebbel malajr u jixba' minn kollox”* l-awtur qed juża:
 - a. personifikazzjoni u similitudni.
 - b. zewġ similitudnijiet.
 - ċ. personifikazzjoni waħda.
 - d. zewġ personifikazzjonijiet. (3 marki)

IT-TIELET TAQSIMA

II-Komponenti Letterarji: *Bejn Ħaltejn* (barra *Il-Ħarsa ta' Rużann*) (30 marka)

Agħzel mistoqsija WAHDA u ikteb komponent ta' **madwar 200 kelma**. M'hemmx għalfejn tikkwota kelma b'kelma mix-xogħlijiet tal-antologija.

1. Ix-xogħlijiet *Refuġjata* ta' Mario Azzopardi u *Bl-irħis* ta' Vince Vella huma dwar l-immigranti. Ikteb fuq l-effetti li jhallu fuqek l-istili differenti taż-żewġ xogħlijiet.

JEW

2. Liema huma l-aktar tliet kitbiet mill-antologija *Bejn Ħaltejn* li ħadt gost taqra? X'għogbok fil-mod kif inhuma miktuba?

IR-RABA' TAQSIMA

II-Komponent Letterarju: *Il-Ħarsa ta' Rużann ta' Francis Ebejer* (30 marka)

Agħzel mistoqsija WAHDA u ikteb komponent ta' **madwar 200 kelma**. M'hemmx għalfejn tikkwota kelma b'kelma mir-rumanzett.

1. F'*Il-Ħarsa ta' Rużann* l-imħabba tgħaddi minn ħafna mumentu sbieħ u koroh matul iż-żmien. Agħti xi eżempji minn dak li jgħaddu minnu xi karattri.

JEW

2. Agħzel żewġ karattri li laqtuk f' *Il-Ħarsa ta' Rużann*. Iddiskuti kif u għaliex laqtuk aktar minn oħrajn.